

МІЖОСОБИСТІСНА КОМУНІКАЦІЯ В КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ

Анотація. Розглянуто процес взаємозв'язку міжкультурної та міжособистісної комунікації, який проявляється у звичаях і навичках комунікативної поведінки й реалізується у вмінні представників різних культур враховувати особливості тієї культури, з представником якої відбувається комунікація.

Аннотация. Рассмотрен процесс взаимосвязи межкультурной и межличностной коммуникации, который проявляется в обычаях и навыках коммуникативного поведения и реализуется в умении представителей разных культур учитывать особенности той культуры, с представителем которой происходит коммуникация.

Annotation. The article deals with the process of intercultural relationships and interpersonal communication, which is revealed in the customs and skills of communicative behaviour and is implemented in the ability of different cultures to take into account the peculiarities of the culture the representative of which is a partner in the process of communication.

Ключові слова: міжособистісна комунікація, міжкультурна комунікація, міжособистісні відносини.

Виникнення міжкультурної комунікації, як і більшості наук, зумовлене потребами суспільства. Її практична сфера бере початок із найдавніших часів, коли людям доводилося встановлювати різні контакти з чужинцями, що потребувало толерантності й певних знань про міжкультурні відмінності. Із появою дипломатичних відносин інформація про національно-культурні особливості різних країн стала складником професійної міжнародної діяльності. Особливої актуальності навички у сфері міжкультурного спілкування набули в часи бурхливого розвитку міжнародних контактів, які розпочалися в 70-ті роки ХХ ст. Задовго до того, як міжкультурна комунікація сформувалася в самостійну галузь знань, багато питань, що стали для неї фундаментальними, порушували відомі філософи й мовознавці: В. Гумбольдт, Г. Лейбніц, Аристотель, Ф. Вольтер, Й. Гердер, Г. Гегель, К. Фослер, О. Потєбня, В. Вундт, Ф. Боас, І. Кант та ін.

Метою статті є аналіз понять міжкультурної та міжособистісної комунікації та дослідження міжособистісної комунікації в контексті міжкультурної.

У своїй книзі "Основи комунікативної лінгвістики" Ф. Бацевич подає таке визначення міжкультурної комунікації: це спілкування носіїв різних культур, які послуговуються різними мовами [1, с. 43].

Міжкультурна комунікація – це ж, очевидно, не що інше, як спілкування між представниками різних культур. У процесі цього спілкування відбувається обмін певною інформацією. Оскільки у представників різних національностей найчастіше різне культурне підґрунтя, то можливе виникнення складних та цікавих моментів у процесі спілкування. Йдеться не лише про саму мову як таку, а й про культуру загалом і про культуру нації зокрема. Адже мова та культура існують у нерозривному взаємозв'язку. А в цьому випадку, крім мовних нюансів, при спілкуванні слід враховувати й інші культурні аспекти, як то: спосіб вираження емоцій, передачі інформації, жести, міміку, звичаї, традиції, вірування.

Коли людина опиняється в іншому культурно-мовному середовищі, вона відчуває так званий "культурний шок" через недостатнє знання національних цінностей і законів спілкування носіїв інших культур і мов. Щоб уникнути всіх непорозумінь, потрібно мати вагомий знання тієї чи іншої культури, потрібно, щоб відбувалася взаємодія між культурами. Взаємодія культур – це особливий вид безпосередніх відносин і зв'язків, що встановлюються між двома або декількома культурами, а також тих впливів, взаємних змін, які проявляються в ході цих відносин. Вирішальне значення в процесах взаємодії культур набувають зміна станів, якостей, сфер діяльності, цінностей тієї чи іншої культури, породження нових форм культурної активності, духовних орієнтирів і ознак способу життя людей під впливом зовнішніх імпульсів. Процес взаємодії культур, як правило, є довготривалим явищем [2].

Потреба в спілкуванні між представниками різних культур сягає корінням глибини історії, проте сам термін "міжкультурна комунікація" є досить молодим. Термін у сучасному вузькому змісті з'явився в науковій літературі в 1970-х роках.

Як і перед будь-якими дослідженнями, перед міжкультурною комунікацією ставиться певне завдання, а саме: уникнення труднощів при комунікації та дослідження різноманітних "підводних каменів" спілкування представників різних культур. У відомій праці Л. Самовара і Р. Портера "Комунікація між культурами" ("Communication between Cultures"), уперше надрукованій у 1972 році, наводиться визначення міжкультурної комунікації. До цього часу сформувався й науковий напрям, серцевиною якого стало вивчення комунікативних невдач і їхніх наслідків у ситуаціях міжкультурного спілкування.

Було помічено надзвичайно цікавий і важливий нюанс: переважна більшість письмових згадок про міжкультурну комунікацію простежується в контексті мовного та перекладацького питання – правильного розуміння та перекладу текстів чи живої мови. Доцільним є підхід, в якому міжкультурна комунікація переважно розглядає лінгвістичний аспект цієї проблеми. Проте не менш важливим є й соціальний аспект. Тобто навіть із гарним знанням

Цілком логічно, що для успішного комунікативного процесу мовцеві слід володіти певною ерудицією, логічним та аналітичним мисленням, загальними знаннями з різних галузей: історії, культури, лінгвістики, соціології, психології тощо.

Міжкультурна комунікація як наука виникла з практичних потреб аналізу та узагальнення причин комунікативних невдач і конфліктів, зумовлених незнанням національно-культурних особливостей або їх нехтуванням. Тепер це самостійна наукова галузь, яка має свої об'єкт і предмет дослідження й посідає належне місце серед інших наук [3].

Міжкультурна комунікація проявляється у формі міжособистісної комунікації. Міжособистісна комунікація розуміється як процес одночасної взаємодії комунікантів та їх впливу один на одного. Для неї характерний цілий ряд особливостей, що відрізняють її від інших видів комунікації. Міжособистісна комунікація може здійснюватися в різних формах, специфіка яких визначається числом учасників, їх соціоролевим статусом, комунікативною настановою, особливостями простору й часу комунікації. Ідеальним зразком міжособистісної комунікації є неформальна бесіда двох осіб. Характерними рисами цього виду комунікації є часта зміна тематики, домінування однієї сторони в силу її більшої активності та підпорядкування іншій, зміна комунікативної установки, можливість повернутися до колишньої тематики, необов'язковість заключного етапу, оскільки розмова може бути перервана випадковими обставинами. При виникненні формальних ситуацій, як правило, використовуються тільки загальноприйняті норми комунікації (не можна, наприклад, підійти до незнайомої людини й штовхнути її у плече на знак вітання) і певна послідовність висловлювань [3, с. 35].

Міжособистісна комунікація протікає як процес одночасної мовної взаємодії комунікантів та їх вплив один на одного. Для міжособистісної комунікації характерна низка особливостей, які складають її специфіку як типу комунікації.

Невідворотність і немінучість міжособистісної комунікації пояснюються самими умовами людського буття – людина, як соціальний феномен, не змогла би існувати без спілкування, яке є її найважливішою потребою.

Незворотність міжособистісної комунікації розуміється як неможливість знищити сказане ("слово не горобець"). Безпосередньо зворотний зв'язок є неодмінною умовою здійснення міжособистісної комунікації.

Міжособистісні відносини – визначальний фактор у поетапності процесу міжособистісної комунікації. Ці відносини складаються в процесі ділових і творчих контактів – офіційних і неофіційних, у результаті здатності людей емоційно сприймати один одного. Слід підкреслити, що поряд із психологічним та соціальним факторами велику роль у міжособистісних відносинах відіграє емоційний фактор. Поетапність, що спостерігається в розвитку міжособистісних відносин (встановлення, підтримання, підйом, спад, припинення й можливе поновлення), безпосередньо пов'язана з характером міжособистісної комунікації в плані її форми і змісту.

У кожній культурі є своя логіка, своє уявлення про світ. Те, що значуще в одній культурі, може бути несуттєвим в іншій. Тому важливо завжди з повагою дивитися на свого партнера з іншою культурою. Він справді інший, і це його право. Ваша повага до нього полягає не тільки в зацікавленості, а й у знанні деяких особливостей життя його країни. У нас навіть можуть бути різні пріоритети в їжі, одязі тощо [4, с. 20].

Будь-яка культура виробила низку своїх специфічних стереотипів поведінки в різних ситуаціях. Є й відмінність у поглядах на цінності. Реально культура дає безліч можливостей для побудови особистості. Якщо додати сюди й відмінність у мові, то постануть різні картини світу. У нас так багато відмінностей, що це парадоксальним чином зближує нас. Різні культури мають різні правила обміну інформацією. Різниця в національних культурах і поведінці бере свій початок з історії формування національної спільноти і традицій, що склалися протягом століть у різних народів. Це відбивається у звичаях і навичках комунікативної поведінки, а також у певній логіці й стереотипі поведінки у представників тієї чи іншої культури.

Отже, при ділових і особистісних контактах має велике значення вміння представників різних культур враховувати особливості тієї культури, з представником якої відбувається комунікація.

Наук. керівн. Архипенко Л. М.

Література: 1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр "Академія", 2004. – 344 с. 2. Кучмій О. П. Міжкультурні комунікації: структура і динаміка процесів / О. П. Кучмій. – Суми, 2003. – 118 с. 3. Грушевицкая Г. Основы межкультурной коммуникации / Г. Грушевицкая, В. Д. Попков, А. Л. Садохин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 298 с. 4. Гестерланд Р. Г. Культурна поведінка в бізнесі / Р. Г. Гестерланд. – Дніпропетровськ : Баланс-Клуб, 2003. – 288 с. 5. Міжкультурна комунікація [Електронний ресурс] // Центр досліджень. – Режим доступу : <http://webcommunity.org.ua/2010/06/16/mizhkulturna-komunikatsiya/>